

Зорица Нетај

Историјски архив Београда

ЗБИРКА ФОТОГРАФИЈА КАО ДЕО КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ

– кроз анализу Архива у Србији

Сажетак

Од настанка прве слике „сликане светлом“ 1839. године до данас, фотографија је прешла дуг пут – од салонске забаве 19. века до релевантне историјске грађе. Фотографије се данас са великом пажњом чувају у библиотекама, музејима и архивима, најчешће као посебне збирке, а понекад и у оквиру писане архивске грађе.

Аутор се запитао на који начин архиви у Србији третирају фотографију, имајући у виду да је начин сређивања, обраде и заштите фотографија и данас регулисан упутством из далеке 1971. године. У свом раду, који је базиран на основу резултата анкете, покушава да да анализу позиције фотографије у архивима данас у односу на другу грађу, тј. да ли она остаје уз писану грађу или се одваја у посебне збирке, по којим упутствима и стандардима се сређује и обрађује, које врсте фотографија се налазе у архивима, који су начини заштите фотографија и степен доступности фотографија и, на крају, даје преглед усвојених стандарда везаних за дигитализацију фотографија.

Кључне речи: фотографија, архивска грађа, збирка фотографија, сређивање, дигитализација, архив, посебна збирка

УВОД

Културна добра, као творевине материјалне и духовне културе од општег интереса, уживају посебну заштиту Републике Србије. У зависности од физичких, уметничких, културних и историјских својстава, могу бити: *непокретна културна добра* – споменици културе, просторне културно-историјске целине, археолошка налазишта и знаменита места; или *покретна културна добра* као што су уметничко-историјска дела, филмска грађа, стара и ретка књига, или **архивска грађа**.¹

Архивска грађа спада у културно наслеђе од општег интереса и она се углавном чува у *Архивима*, јавним или приватним установама заштите, на начин утврђен законом којим се уређује заштита културних добара Републике Србије.² Стручни надзор над радом архива у Републици Србији обавља Архив Србије.

Архивску грађу чине изворни и репродуковани писани, цртани, компјутеризовани, штампани, фотографисани, филмовани, микрофилмовани, фонографисани или на други начин забележени документарни материјал од посебног значаја за науку и културу.³

Као једна од врсти архивске грађе, фотографија представља слику насталу деловањем светла или неког другог зрачења на подлогу осетљиву на светло, фото-плочи, филму или фото-хартији.

Библиотеке, музеји и заводи за заштиту споменика културе, као институције културе које раде на очувању и заштити културне баштине, фотографију су препознале по својој специфичности и оне су углавном третиране у оквиру посебних збирки, одвојене од друге врсте грађе. О значају фотографије у овим институцијама говори и податак да су се, током 2014. године, Централни институт за конзервацију и Секција фотографа Друштва конзерватора бавили анализом стања и старања, коришћења и управљања фотографском документацијом у овим институцијама, што је касније резултирало издавањем стручне публикације *Препоруке за стварање и управљање дигиталном фото-документацијом у институцијама заштите културног наслеђа Србије*.⁴ Препорука је настала на основу реалних проблема и потреба ових институција на задатку очувања фотографије, пре свега као врсте записа о културном добору а истовремено и као инструменту индикације промена на њему.

---

1 Закон о културним добрима, (Београд: Службени гласник РС, бр. 71/94, 1994), члан 2.

2 Нацрт закона о архивској грађи и архивској служби, 2014, члан 2. Доступно на: <http://www.arhivistika.edu.rs/propisi/zakoni-i-podzakonski-akti>

3 Закон о културним добрима, (Београд: Службени гласник РС, бр. 71/94, 1994), члан 24.

4 Марија Аћимовић et al., *Препоруке за стварање и управљање дигиталном фото-документацијом у институцијама заштите културног наслеђа Србије*, (Београд: Централни институт за конзервацију, 2015).

Потакнути овим искуством, запитали смо се на који начин су архиви, такође институције културе које раде на очувању и заштити културне баштине Србије, третирале фотографију, имајући у виду да је начин сређивања, обраде и заштите фотографија регулисан само Упутством Архива Србије из далеке 1971. године,⁵ (или Архива Југославије из 1986⁶), и да ли су се и како архивисти изборили са дигиталним добом, примењујући модерне технологије и њене стандарде, без смерница које би добили од водеће архивске институције у Србији – Архива Србије.

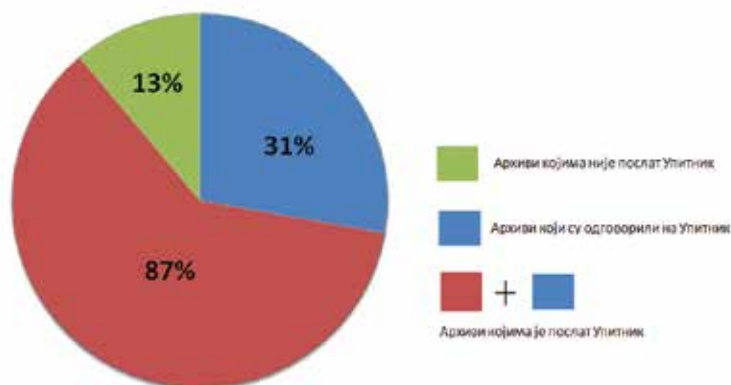
УПИТНИК

Пошавши од потребе за анализом процеса управљања фотографијама и Збирком фотографија у архивским институцијама, аутор је приступио изради једног Упитника који је покривао све сегменте обраде фотографија, почевши од врста фото-документације, преко сређивања и обраде фотографија, врстама информативних средстава, до дигиталних захтева и стандарда. Приликом његове израде водио се својим професионалним искуством⁷ у области документације фотографије као медија, базирајући га како на неким општим питањима, тако и на оним која су њему представљала професионалну дилему и изазов. Поједина питања су конципирана тако да су уз њих дати попуњени референтни одговори.

<p>ПОСЕБНЕ ЗБИРКЕ У КОНТЕКСТУ ЗАШТИТЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ - ЗБИРКА ФОТОГРАФИЈА</p> <p>УПИТНИК ЗА АРХИВЕ</p>	<p>ФОТОГРАФИЈЕ СЕ ЗАШТИТЕ ОБРАДЕ ОБЕЗБЕДИТИ:</p> <p>☐ ПАЛЕТРА ОБОЈЕНИХ АРХИВСКИХ ЗАШТИТНИХ ПЛОЧИЦА ☐ ПЛОЧЕ РЕЗИНСКА ☐ ПЛОЧЕ РЕЗИНСКА ИЛИ ПЛОЧЕ ПЕЊАК</p>
<p>НАЗИВ АРХИВА:</p> <p>БРИГ НАСТАВНИК ИЛИ НАСТАВНИЦА:</p> <p>БРИГ АСОЦИЈАЦИЈЕ:</p> <p>БРИГ КОЛЕКЦИОНАРА ИЛИ НАСТАВНИКА:</p> <p>СРЕДСТВО ЗА ЗАШТИТУ ИЛИ АСОЦИЈАЦИЈУ КОЈИ РАДИ НА СРЕЂИВАЊУ И ОБРАДИ ВАШЕ ФОТОГРАФИЈЕ:</p>	<p>ЕНЦИКЛОПЕДИЈА О ОБРАДИ ИЛИ КОЛЕКЦИОНАРИЈА ИЛИ СЕ КРОС:</p> <p>☐ ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ☐ КОЛЕКЦИОНАРИЈА ИЛИ СЕ КРОС</p> <p>☐ ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ИЛИ СЕ КРОС ☐ ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ИЛИ СЕ КРОС</p> <p>☐ ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ИЛИ СЕ КРОС ☐ ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ИЛИ СЕ КРОС</p>
<p>ВИДОВА ФОРМАТИВА:</p> <p>РАЗИНА ПЛОЧЕ ИЛИ ТАБЛА ФОТОГРАФИЈА:</p> <p>СВЕТИ СРЕДСТВОИ ФОТОГРАФИЈА:</p> <p>☐ ИЛИ СРЕДСТВОИ ☐ СРЕДСТВОИ ☐ СРЕДСТВОИ ИЛИ СРЕДСТВОИ</p> <p>МОДЕЛИ СРЕДСТВОИ У АРХИВУ:</p> <p>☐ ИЛИ СРЕДСТВОИ ☐ ИЛИ СРЕДСТВОИ</p> <p>НАСТАВНИЦИ ИЛИ НАСТАВНИЦИ:</p> <p>☐ ИЛИ СРЕДСТВОИ ☐ ИЛИ СРЕДСТВОИ</p>	<p>СКОПИРАЊЕ ДИГИТАЛНИХ ФОРМАТИВА ИЛИ СРЕДСТВОИ ФОРМАТИВА:</p> <p>☐ JPG ☐ TIFF ☐ BMP ☐ PDF</p> <p>СКОПИРАЊЕ ФОТОГРАФИЈА ИЛИ СРЕДСТВОИ:</p> <p>☐ CD-ROM ☐ DVD-ROM ☐ BLU-RAY</p>
<p><small>5 Упутство о чувању и обради збирке фотографија, Архивски преглед 1-2, (Београд: Архив Србије, 1971), 157-161.</small></p> <p><small>6 Упутство о заштити и обради збирке фотографија у АЈ. Билтен бр 8, (Београд: Архива Југославије, 1986), 19-27.</small></p> <p><small>7 Од 2000. до 2015. године аутор је био запослен у Архиву Југославије на пословима сређивања и обраде Збирке фотографија. О свом искуству објавио је више чланака на ту тему.</small></p>	<p>У ЧИТАЊЕНИ АРХИВУ ЗА ОБРАДУ ФОТОГРАФИЈА ДИСТУБНА И:</p> <p>☐ БАРТОЛЕА ☐ БАРА ПЛОЧЕТА</p> <p>☐ ИЛИ СРЕДСТВОИ ☐ ИЛИ СРЕДСТВОИ</p> <p>КОПИРАЊЕ ДИГИТАЛНИХ ФОРМАТИВА ИЛИ СРЕДСТВОИ:</p> <p>☐ ИЛИ СРЕДСТВОИ ☐ ИЛИ СРЕДСТВОИ</p> <p>☐ ИЛИ СРЕДСТВОИ ☐ ИЛИ СРЕДСТВОИ</p>

- Упутство о чувању и обради збирке фотографија, Архивски преглед 1-2, (Београд: Архив Србије, 1971), 157-161.
- Упутство о заштити и обради збирке фотографија у АЈ. Билтен бр 8, (Београд: Архива Југославије, 1986), 19-27.
- Од 2000. до 2015. године аутор је био запослен у Архиву Југославије на пословима сређивања и обраде Збирке фотографија. О свом искуству објавио је више чланака на ту тему.

Током 2017. године Упитник је прослеђен на електронске адресе тридесет две архива (87% архива у Републици Србији) који су оквиру Архивске мреже под надзором Архива Србије, као и на адресу четири специјализована архива. Такође се налазио на сајту *Архивистика*,⁸ као и на његовој Фејсбук страници. До заказаног датума Упитник је попунило десет (31%) референтних архивских установа, и три специјализована архива – Архив Југославије, Архив Народне банке Србије и Архив Српске православне цркве.

Структура питања Упитника базирана је у оквиру шест група, односно области. Прву групу чинили су општи подаци: назив институције; укупна количина грађе у архиву; број, стручна спрема и звање извршилаца који раде на обради фотографија; степен срећености збирке (необрађене, делимично срећене и обрађене, дигитализоване).

Друга група питања односила се на саму Збирку: укупна количина фотографија у збирци; врсте фотографија (дагеротипија, феротипија, фотографије на картонској подлози, фотографије); количина и врсте негатива (негативи, негативи на стаклу); време настанка фотографија (распон година).

Трећа група питања анализирала је начине уласка фотографија у архив (уз писану грађу, као посебне збирке), као и врсте евиденција које су вођене пре њиховог сређивања и обраде (примопредајни записник, књига пријема фотографија, друге врсте евиденција).

Четврта група питања бавила се начинима формирања Збирке фотографија након сређивања и обраде фотографија (фотографије се издвајају у посебне

8 Сајт *Архивистика* је референтна интернет страница свих који раде у архивима, научних радника који се баве архивистиком, оних који се припремају да постану архивисти, као и других који долазе у контакт са архивском грађом. Налази се на интернет адреси: <http://www.arhivistika.edu.rs/homepage>

збирке или остају уз писану грађу). Анализирала је врсте евиденција и информативних средстава (картотека, инвентарски попис, попис у Word-у или Excel-у, база података), као и врсте информативних средстава доступних у читаоници. Овај сегмент бавио се такође и питањем издавања оригинала истраживачима на увид, као и могућностима прегледа фотографија кроз базу података.

Пета група питања бавила се техничком заштитом и обрађивала је начине чувања (коверта, папирна овојница архивског квалитета, полиетиленска кесица), одлагања (архивске кутије, металне фиоке), руковања (хоризонтално, вертикално), фотографијама, албумима и негативима, као и питањима оптималних услова чувања у депоу.

Шеста група питања односила се на процесе дигитализације фотографија, односно анализу усвојених стандарда примењених у архивима. Питања су се тичала формата дигиталних фотографија, формата мастер копија, метаподатка, као и усвојених носилаца трајног чувања дигитализованих фотографија.

АНАЛИЗА РЕЗУЛТАТА

Анализа добијених резултата из Упитника имала је за циљ сагледавање индикатора стања и веза између архива и њихових збирки фотографија. На основу добијених одговора, могао се извући општи пресек о врстама, старању, коришћењу и управљању фотографијама у Збиркама фотографија архива у Србији.

Фотографијама и збиркама фотографија у архивима углавном управљају историчари са стучним звањима (архивисти, виши архивисти, архивски саветници), архивски помоћници у 15%, и само у једном архиву мајстор фотографије. Радно место фотографа документаристе постоји у музејима или заводима за заштиту споменика културе, али није препознато у архивима. Број запослених који раде на пословима сређивања и обраде фотографија у сразмери је са величином Збирке, тако да у 53% архива на тим пословима ради по један извршилац. Међутим, изненађује податак да у 15% архива не постоје извршиоци на овим пословима иако потреба постоји. Један од ових архива је и Установа културе од националног значаја.

Количина фотографија сразмерна је величини, значају и количини грађе која се налази у самом архиву. Иако број фотографија у збиркама ретко прелази 10.000, он варира од неколико стотина фотографија па до преко 45.000. Фотографије су углавном делимично сређене и обрађене у скоро 70% случајева, а делимично дигитализоване у само 23% архива.

Распон година настанка фотографија које се чувају у архивима креће се од 1855.⁹ па до данашњих дана. Значајно је да преко 70% архива има фотографије

---

9 За званичан настанак фотографије узима се 1939. година.

које су настале пре 1900. године, и на основу којих са сигурношћу може пратити развој фотографије и фотографских техника, како у Србији тако и у Европи. Такође је установљено да се дагеротипије¹⁰ не налазе у архивским збиркама, док се у само једном архиву чувају и феротипије.¹¹ Поставља се питање да ли ових врста фотографија заиста нема, или их, због своје специфичности, архивисти који раде на сређивању и обради фотографија нису препознали.

Негативи, који у ствари представљају оригинале, а важећим наведеним упутствима то нигде није истакнуто, чувају се у 61% архива и њихов број се креће од неколико стотина до преко милион, колико се чува у Архиву Југославије¹², засигурно највећој збирци у Србији. Значајно је да чак 38% архива поседује и негативе на стаклу, који су се код нас задржали скоро до почетка Другог светског рата, иако их је увелико заменио рол филма са сто снимака.

Фотографије су у архиве у 82% случаја примане углавном уз писану грађу, а нешто мање и као посебне збирке или поклон збирке. Евиденција о уласку фотографија постоји у 62% архива, и вођена је кроз примопредајни записник са пописом фотографија или кроз књигу пријема фотографија или архивске грађе, као што је Упутством Архива Србије и предвиђено.

Након индентификације, сређивања и обраде на један од два препоручена начина,¹³ фотографије се издвајају из писане грађе и укључују у посебну групу или Збирку фотографија у 85% архива. Изузетак настаје код обраде личних и породичних фондова и легата или персоналних досијеа, када оне остају уз писану грађу. Подаци о сређеним и обрађеним фотографијама, захваљујући доступности рачунара и модернизацији архива у Србији, воде се кроз инвентарски попис или попис у програмима Word или Excel, док само у два анкетирани архива постоје базе података. Упутство Архива Србије предвиђа израду аналитичког инвентара у виду регистра у облику картотеке. Међутим, само један архив навео је у својој пракси ову врсту евиденције, а разлог вероватно лежи у томе што је увођењем информационих технологија она постала застарела и превазиђена. Евиденције о обрађеним фотографијама у електронском облику, у 85% архива доступне су истраживачима у читаоници. Само у једном архиву, Историјском архиву Београда,¹⁴ преглед је

---

10 Дагеротипија је једна од првих врста фотографија, настала 1939. године.

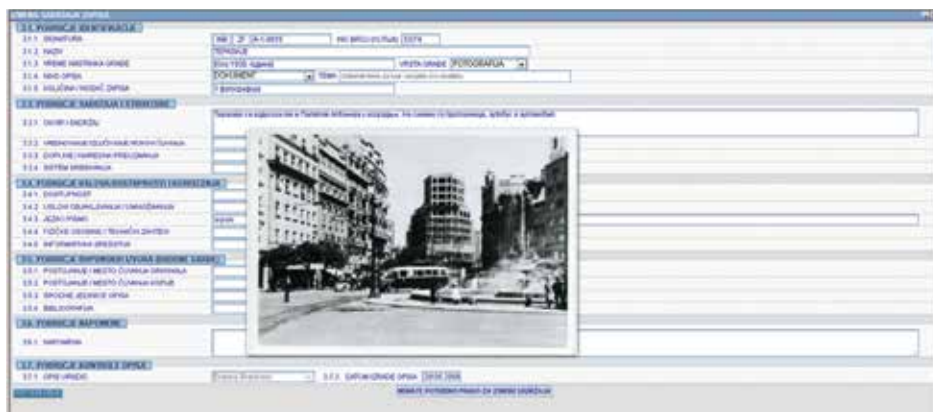
11 Фотографија израђена на танком гвозденим лиму, први тип полароид слика.

12 Почетком 2017. године Архив Југославије започео је рад на фото-архиви фонда 112 – Новинска агенција „ТАНЈУГ“. Фото-грађа налази се у 842 регистратора (око 80 метара архивске грађе). Регистратори садрже листове са 800.000 до 1.000.000 контакт копија различитих димензија (лајка, 6x4, 6x6, 6x9, 9x12) за период 1946–1996. године.

13 На основу *Упутства о чувању и обради збирке фотографија* Архива Србије, или *Упутства о заштити и обради збирки фотографија у АЈ*, Архива Југославије.

14 Историјски архив Београда, у оквиру свог информационог система Јанус, урађеног по Општем међународном стандарду за опис архивске грађе ISAD(g), једини од архива у Србији омогућава приступ фотографијама у онлајн режиму, и пружа могућност претраживања по једној или више кључних речи, укључујући и преглед дигиталне копије.

омогућен и кроз базу података, доступну преко интернета. Анализа добијених резултата показала је да се оригинали фотографија у 39% архива дају истраживачима на увид, у 15% архива не дају на увид, а у 46% архива само у посебним приликама. Ови подаци нам говоре о релативно великом проценту заштите фотографија и свести о осетљивости ове грађе на механичка и физичка оштећења.

Поменуте Уредбе само се у назнакама дотичу питања чувања и смештаја фотографија и техничке заштите негатива. За разлику од домаћих уредби, препоруке Групе за аудиовизуелну и фотографску архивску грађу Међународног архивског савета¹⁵ (у даљем тексту: МАС-а), везане за начине чувања фотографија и фотографских збирки, врло су прецизне и прописују јасну врсту заштите од физичко-хемијских оштећења, биолошких узрочника оштећења, механичких оштећења, као и услове које треба да задовољи депо за оптимално чување фотографија, што је основни предуслов за дуготрајно очување ове врсте културног добра.¹⁶

Анализирајући добијене одговоре долазимо до закључка да се у 60% архива фотографије чувају у ковертама, а само 15% је навело да фотографије чува у полиетиленским кесицама архивског квалитета. Централни институт за конзервацију извршио је хемијску анализу ових кесица, и утврђено је да су инертне и не отпуштају једињења која штетно делују на фотоматеријале. У 75% архива заштићене фотографије даље се смештају у архивске кутије, док

15 На сајту Међународног архивског савета (ICA), у оквиру радне групе за аудио-визуелну и фотографску архивску грађу, налази се велики број препорука за обраду, каталогизацију, заштиту и дигитализацију фотографских колекција. <http://www.ica.org/5671/raagresources/publications-for-archivists-managing-photograph-and-film-collections.html>.

16 Више у: Зорица Нетаж: „Фотографије као архивска грађа и њихова обрада у Архиву Југославије“, Архив, XIII, бр 1-2, (2012), стр. 68-80.

се мањи број смешта у металне покретне фиоке. Фотографије у кутијама се налазе у хоризонталном положају, што је по препоруци МАС-а, док се у металним фиокама оне главном чувају у вертикалном положају.

Такође, поштујући препоруке МАС-а, албуми се углавном чувају у хоризонталном положају, међутим 45% архива не користи никакву заштиту од физичких и механичких оштећења.

Као што је већ речено, пластични негативи или негативи на стаклу имају знатно лошији третман него фотографије. По препоруци МАС-а, пластични негативи би требало да се чувају исечени на траке и уложени у заштитну фолију са џеповима, што је утврђено као начин чувања у само 15% архива. Анализа је показала да се негативи углавном чувају у пластичним кутијама уролани.

Негативе на стаклу поседује 38% анкетираних архива, али их само један архив чува на прописани начин, што значи у кутији са преградама, које омогућавају да свака плоча стоји усправно сама за себе. Стаклени негативи се углавном чувају у папирним овојницама у хоризонталном положају, што повећава ризик од њиховог ломљења. Оваква ситуација делом је настала због малог броја негатива који се налазе у збиркама архива, тако да им архивисти не поклањају довољно пажње. Са друге стране, разлог је и нетретирање негатива као оригинала коме треба посветити пуну пажњу, и обезбедити му услове за правилно одлагање, чување и заштиту.

Што се тиче адекватних услова чувања фотографија у депоу, резултати су показали скоро једногласно да у архивима постоје лица која су задужена за контролу услова у депоу. Постојање овакве врсте евиденције са сигурношћу може дати једну посебну врсту анализа, без обзира што у 33% архива не постоје контролисани услови температуре и влажности ваздуха. Такође, оно што је битно за очување фотографија је и то да депои у 95% случајева буду заклоњени од директне сунчеве светлости.

И на крају, да сагледамо и последњи сегмент Упитника везан за процесе дигитализације фотографија, за коју архивисти нису имали никакве стручне смернице у званичним Упутствима која су у употреби. Дигитализација архивске грађе је јако важна и ради се из више разлога, пре свега због заштите оригинала од оштећења приликом прекомерне употребе, али и због веће доступности грађе или због употпуњавања фондова. Дигитална копија је, у крајњем случају, преносива и на микрофилм као једини препоручени медиј за дуготрајно чување грађе.

Дигитализацијом се фотографија из аналогног претвара у дигитални облик, и то се може вршити на два начина: скенирањем на било којој врсти скенера (равним, ротационим или Book-Eye скенерима) или сликањем дигиталним фотоапаратом. Дигиталне фотографије у TIFF формату чувају се као мастер снимци (за трајно чување) у 62% архива, а копија за преглед и оперативну употребу је у JPG формату. Овај стандард прихватили су сви архиви, користећи

оба формата, као и PDF. Анализа је, међутим, показала да се JPG формат у 23% архива чува као мастер снимак, што није препоручљиво јер је то формат са компресијом, слика има губитака и није препоручљива за трајно чување.

За разлику од, можемо рећи, усвојених стандардних формата за дигитализацију, са метаподацима ствари стоје другачије. Метаподаци описују карактеристике дигиталног документа, и представљају структурне податке које описују, лоцирају или на други начин управљају информацијама. Део метаподатака убацује сам медијум на коме је вршена дигитализација, али постоји могућност дефинисања других параметара у оквиру дигиталног записа, као што су име институције; сигнатура, предметне одреднице; географске одреднице; опис фотографије, распон година, чак и дефинисање кључних речи. Архивисти задужени за сређивање и обраду фотографија нису се бавили дефинисањем и убацивањем метаподатака, изузев оних које су медијум или сама база података убацили.

Дигитализоване мастер фотографије чувају се на серверима у 42% архива, на екстерним хард-дискovima у 72%, што значи да се екстерни хард-дискovi користе и као примарни носиоци дигитализованих фотографија и као опциони носиоци бекап верзије. Анализа је показала да 33% архива своје копије и даље чува на CD-овима и DVD-овима.

Анализа последње групе питања показује релативно усаглашен приступ савременим стандардима дигитализације, што указује да су архивисти, самоиницијативно, пратећи доступну стручну литературу из ове области, усвојили и у својој пракси применили препоручене светске стандарде.

ЗАКЉУЧАК

Циљ овог истраживања био је да се, на основу прикупљених и анализираних података и изнетих ставова самих стручњака који раде на обради фотографија и Збирки фотографија, дође до утврђивања начина, метода и усвојених стандарда који се примењују у архивима у Србији. Анализа резултата, на узорку од 31% архива у Србији, дала је одређене резултате, показала различитости, али и усвојене стандарде, поставила одређена питања и донела и неке одговоре и смернице.

Међу првим закључцима које је ово истраживање показало је потреба за осавремењивањем Упутства о чувању и обради збирке фотографија. Ово би могло да се уради окупљањем тима стручњака који би прво урадили анализу стања у архивима у Србији и упутство прилагодили њиховим реалним потребама, уз усаглашавање са водећим светским стандардима и нормативима.

Следећи задатак био би рад на озбиљнијем приступу заштити и условима чувања фотографија. Овај аспект је изузетно важан, јер фотографије због

своје специфичних хемијско-физичких особина захтевају одређен начин одлагања, руковања и чувања, као и строго контролисане услове чувања у депоу.

Истраживање је такође показало да би један од циљева у будућности требало да буде и израда јединственог архивског портала или интернет портала везаног за фотографију. Портал би био место приступа из већег броја извора (архива), са циљем обједињавања информација о фотографској грађи која се у њима чува, чиме би се стварала јединствена архивска база података везана за фотографију као културно добро. Овакви пројекти већ постоје у Европи, где су архиви, па и музеји и библиотеке, своје дигитализоване фотографске колекције повезали у заједничке пројекте, као што су Archives Portal Europe (AREnet), AREx-Project, Europeana, са циљем стварања јединствене дигиталне колекције европске културне баштине.

Литература

Марија Аћимовић и др., Препоруке за стварање и управљање дигиталном фото-документацијом у институцијама заштите културног наслеђа Србије, (Београд: Централни институт за конзервацију, 2015).

Упутство о чувању и обради збирке фотографија, Архивски преглед 1-2, (1971), 157-161.

Упутство о заштити и обради збирке фотографија у АЈ. Билтен бр 8, (1986), 19-27.

Закон о културним добрима, (Београд: Службени гласник РС, бр. 71/94), 1994.

Зорица Нетај: „Фотографије као архивска грађа и њихова обрада у Архиву Југославије“, Архив, XIII, бр. 1-2, (2012), стр. 68-80.

Summary

Photograph Collections in the Context of Cultural Heritage

Case Study of Archives in Serbia

Photographs are very specific and valuable archival documents. Authentic events are transformed into a picture of collective remembrance being observed from the unique view of an individual as the witness – a photographer.

In the Archives, institutions whose main goal is the protection of archive materials, photographs can usually be found within archival fonds and collections of written materials, and in very few cases separate from written materials.

The lack of adequate and modern guidelines of processing of Photograph Collections in Serbia, has been left to the visions and creativity of individuals working in archives, although archives in the world have made significant progress in the field of processing and digitization of Photograph Collections.

In 2017 the author made a questionnaire, and mailed it to the archives in Serbia. After analyzing the responses of 31% of archives, it gave a clear overview on approaches of processing photographs or Photograph Collections, and gave answers about: number of photographs in archives, ways of reception of photographs, storing photographs, databases, digitization project, master photos formats and use of photographs upon the researchers' request in the archives in Serbia.

Keywords: Serbia, archives, photograph, collection, cultural heritage

